

مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز
دوره بیست و چهارم، شماره دوم، تابستان ۱۳۸۵ (پیاپی ۴۷)
(ویژه‌نامه جمعیت و توسعه)

بررسی عوامل مؤثر بر علاقه دانشجویان به ورزش: مطالعه موردی دانشجویان
دانشگاه علوم پزشکی شیراز

دکتر عبدالعلی لهسایی‌زاده* دکتر جهانگیر جهانگیری** حسن تابعیان***
دانشگاه شیراز دانشگاه علوم پزشکی شیراز

چکیده

هدف اصلی مقاله حاضر، بررسی عواملی است که می‌تواند در گرایش دانشجویان به ورزش و تمرینات بدنی مؤثر باشد. به عبارت دیگر این طرح به دنبال همبستگی میان عوامل اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و علاقه و گرایش به ورزش‌ها در میان دانشجویان است. بدین منظور، ابتدا تحقیقات انجام شده داخلی و خارجی مرور شد، سپس نظریه‌های موجود در رابطه با جامعه‌شناسی ورزش که شامل نظریه‌ی کارکردنگری، نظریه‌ی تضاد، نظریه‌ی انتقادی، نظریه‌ی فمینیستی و نظریه‌ی کنش متقابل گرایبی است مورد بررسی قرار گرفت و از حاصل این بررسی‌ها یک الگوی نظری با تأکید بر تأثیر پایگاه اقتصادی خانواده، موقعیت اجتماعی دانشجویان، وضعیت جمعیت شناختی دانشجو، زمینه‌های فرهنگی دانشجو، وسایل و امکانات ورزشی و آگاهی دانشجویان بر علاقه‌ی دانشجویان به ورزش برپا گردید. این تحقیق ۱۲ فرضیه در رابطه با تأثیر درآمد والدین، پول توجیبی، میزان تحصیلات، رشته‌ی تحصیلی، سن، جنس، قومیت، محل تولد، دسترسی به وسایل ورزشی داخل دانشگاه، دسترسی به وسایل ورزشی خارج از دانشگاه، آگاهی از تأثیر جسمی ورزش و آگاهی از تأثیر روانی ورزش بر علاقه‌ی دانشجویان به ورزش را مورد آزمون قرار داد. بدین منظور، تعداد ۵۳۶ نفر دانشجوی دانشگاه علوم پزشکی شیراز از میان ۴۰۳۸ نفر دانشجو، با استفاده از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی انتخاب و با استفاده از روش پیمایش و پرسشنامه اطلاعات لازم از آن‌ها جمع‌آوری شد. تحلیل اطلاعات از طریق SPSS انجام گرفت و نتایج زیر حاصل شد: میان درآمد والدین و علاقه‌ی دانشجو به ورزش رابطه‌ی وجود ندارد. همچنین میان پول توجیبی دانشجو و علاقه به ورزش رابطه‌ی ای نشان داده نشده است. میزان علاقه‌ی دانشجویان رشته‌ی مدیریت و اطلاع‌رسانی به ورزش، بیشتر از سایر رشته‌هاست، سن دانشجو در علاقه‌مندی به ورزش تأثیر ندارد، دانشجویان زن بیشتر به ورزش علاقه‌مند هستند. میان میزان علاقه‌مندی به ورزش در میان دو قوم فارس و ترک اختلاف قابل توجهی وجود دارد. بیشترین میزان فعالیت ورزشی به ترتیب به متولدین مرکز استان، روستا و شهر اختصاص دارد. کسانی که معتقد بودند به امکانات ورزشی خارج از دانشگاه دسترسی دارند، علاقه‌مندی بیشتری به ورزش نشان می‌دهند. میان آگاهی از تأثیر جسمی و روانی ورزش و علاقه‌مندی به ورزش رابطه‌ی مثبت و معنی‌داری وجود دارد. در مجموع، ۵ متغیر بیشترین تأثیر را بر علاقه‌مندی دانشجویان به ورزش دارد: آگاهی از تأثیر روانی ورزش، آگاهی از تأثیر جسمی ورزش، دسترسی به امکانات ورزشی خارج از دانشگاه، جنس پاسخگو و کفایت یا عدم کفایت امکانات ورزشی.

* استاد جامعه‌شناسی

** استادیار جامعه‌شناسی

*** عضو هیئت علمی

واژه‌های کلیدی: ۱. دانشجو ۲. علاقمندی به ورزش ۳. عوامل اقتصادی ۴. عوامل اجتماعی ۵. عوامل فرهنگی ۶. وسایل و امکانات ورزشی ۷. آگاهی از تأثیر ورزش

۱. مقدمه

امروزه، گذراندن اوقات فراغت با ورزش، به عنوان یک عنصر اساسی در زندگی میلیاردها انسان در جهان به شمار می‌آید. همان‌گونه که می‌دانیم تمام افراد جامعه، نیاز به گذران صحیح و مناسب اوقات فراغت خود دارند. اما جوانان، به ویژه دانشجویان، با توجه به نقش حساس و سازنده‌ای که در ساخت فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی کشور دارند، در این باره نیازمند توجه دقیق‌تری هستند. به نظر می‌رسد که در جامعه‌ی دانشگاهی ایران و به ویژه در میان دانشجویان، عدم تمایل و گرایش به ورزش به مسئله‌ای فراگیر تبدیل شده است. از این رو شناخت عوامل مؤثر بر گرایش دانشجویان به ورزش، یکی از مسائل مطرح در جامعه‌ی کنونی ما می‌باشد. آن‌چه در مقاله‌ی حاضر مورد پرسش است اینک: چه عوامل عمده‌تاً جامعه‌شناختی، در علاقه‌ی دانشجویان به ورزش یا عدم گرایش آن‌ها به این پدیده وجود دارد. آیا مسئله‌ی گرایش یا عدم گرایش به خود دانشجو بر می‌گردد و یا اینکه مسائل و سازه‌های اجتماعی، نهادی و سازمانی در این امر دخیل هستند.

امروزه، ورزش و بررسی مسائل ورزشی در همه‌ی مراحل زندگی مردم و به ویژه میان جوانان رخنه کرده است. در جوامع نوین امروزی، ورزش بخش مهمی از فعالیت‌های سطوح فردی، منطقه‌ای و بین‌المللی شده است. دانشگاه به عنوان یک نهاد اجتماعی درگیر تمام سطوح در ورزش است. دانشگاه به صورت نهادینه به ورزش نگاه می‌کند و اگر کاهشی در امر ورزشی دانشجویان وجود داشته باشد، چنین سؤالی مطرح می‌گردد که «آیا کاستی‌ها از جانب دانشگاه است که دانشجویان علاقه‌ای به ورزش نشان نمی‌دهند؟» به طور خلاصه، امروزه بررسی موضوع مشارکت ورزشی دانشجویان از آن لحاظ اهمیت دارد که مشخص شود فعالیت ورزشی انفرادی دانشجو در رفتار جمعی معنی دارد و شرکت در رفتار جمعی وی تابعی از شرایطی است که دانشجو در آن به کنش مقابل دست می‌زند و احساس میل به ورزش، گرچه به صورت انفرادی بروز می‌کند، اما در واقع بازتابی از رفتار اجتماعی جامعه است.

هدف اصلی این مقاله، بررسی عوامل و ساز و کارهایی است که می‌تواند در گرایش دانشجویان به ورزش و تمرینات بدنی مؤثر باشد. به عبارت دیگر، این مقاله در پی همبستگی میان عوامل اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و علاقه و گرایش به ورزش میان دانشجویان است. اهداف دیگر مقاله، بررسی تفاوت‌های جمعیت شناختی دانشجویان در گرایش‌های ورزشی آن‌ها، در دسترس بودن وسایل ورزشی یا عدم دسترسی به آن‌ها در داخل و خارج دانشگاه و تأثیر آن بر تمایلات ورزشی دانشجویان و بالاخره بررسی تأثیر میزان آگاهی دانشجویان از اثرات ورزش بر جسم و روان با علاقه‌ی آن‌ها به ورزش است.

۲. مروری بر تحقیقات پیشین

مطالعاتی که در رابطه با ورزش از دیدگاه جامعه‌شناختی صورت گرفته‌عمده‌تاً به ۵ دسته‌ی اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و جمعیت شناختی تقسیم می‌شوند. برخی تأکید زیادی بر رابطه‌ی میان وضعیت اقتصادی فرد و جامعه و ورزش دارند (کواکلی، ۱۹۹۸: ۳۶۶-۹۲۵). از یک طرف افراد از طبقات پایین به ورزش‌های کم هزینه بیشتر تمایل دارند در حالی که افراد از طبقات بالا به ورزش‌های پر هزینه رو می‌آورند. از سوی دیگر به علت تجاری شدن ورزش، دست اندرکاران ورزش‌های حرفه‌ای بر روی افراد طبقات پایین سرمایه‌گذاری ورزشی می‌کنند و با سودهای کلانی که می‌برند، آن‌ها را استثمار می‌نمایند. این دسته از محققان بحث می‌کنند که اگر قرار است ورزش به یک پدیده‌ی طبقاتی تبدیل نشود، می‌بایستی امکانات ورزشی به طریقی از طرف مؤسسات غیرانتفاعی در دسترس افراد طبقات متوسط و پایین قرار گیرد.

آن‌هایی که به جنبه‌های اجتماعی ورزش تأکید دارند (فولی، ۱۹۹۰)، مسأله‌ی اجتماعی شدن را پیش می‌کشند و

سعی می‌کنند نشان دهند که اجتماعی شدن از راه ورزش، یک فرایند فعال یادگیری و توسعه‌ی اجتماعی است که در نتیجه‌ی کنش متقابل با دیگران در دنیای ورزش به دست می‌آید و افراد یک سیستم، از ورزش معناهایی در ذهن خود دارند و براساس آن با دیگران به کنش متقابل می‌پردازند. توانایی‌های افراد و آموزش‌های دوران کودکی و نوجوانی اهمیت دارد و اگر شرایط اجتماعی مناسب باشد، شخص به ورزش کردن ادامه می‌دهد و در غیر این صورت یا شاخه‌ی ورزشی خود را تغییر می‌دهد و یا به‌طور کلی از ورزش کناره‌گیری می‌نماید.

برخی از تحقیقات بر جنبه‌های فرهنگی مسئله ورزش تأکید نهاده‌اند (هورن، تاملینسون و وانل، ۱۹۹۹). در این‌باره بیشتر بررسی‌ها مربوط به قومیت‌ها و نژادها و چگونگی مشارکت آن‌ها در ورزش است و برخی خواسته‌اند ثابت کنند که ورزش وسیله‌ای است که تفاوت‌ها و تبعیضات نژادی و قومی را برطرف می‌کند. در مقابل تعدادی از تحقیقات خواسته‌اند ثابت کنند که در ورزش مانند دیگر نهادهای اجتماعی تبعیضات نژادی و قومی اثرات شدیدی بر مشارکت افراد در ورزش‌های گوناگون دارد.

درگیر نمودن ورزش با مسائل سیاسی، باعث شده تا حجم قابل توجهی از تحقیقات ورزشی به مسئله‌ی رابطه‌ی میان سیاست و ورزش اختصاص داده شود (آلیسون، ۱۹۹۳). در این‌باره مسئله‌ی قدرت و اعمال آن در ورزش از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. این محققان بر این نکته تأکید دارند که اعمال قدرت در ورزش هم از خارج از پیکره‌ی ورزش سرچشمه می‌گیرد و هم از درون ساختارهای کنترلی خود ورزش. زمانی که از فشارهای بیرونی صحبت می‌شود، از سطوح محلی گرفته تا سطوح بین‌المللی، گروه‌های فشار بر ورزش فشار وارد می‌کنند و عوامل دست‌اندرکار می‌خواهند از ورزش به عنوان یک ابزار در جهت اهداف خود استفاده کنند. آن‌گاه که از عوامل داخلی خود ورزش صحبت به میان می‌آید، دست‌اندرکاران ورزش از سطح یک مربی گرفته تا فدراسیون‌های جهانی، همه به کنترل ورزشکاران و برنامه‌های ورزشی تمایل دارند.

تعدادی از تحقیقات بر رابطه‌ی میان عوامل جمعیت‌شناختی و ورزش پرداخته‌اند (هال، ۱۹۹۶). از عوامل جمعیت‌شناختی بسیار مهم، جنسیت است. در حالی که بسیاری از ورزش‌ها حالت مردانه دارند و نگرش مردان نسبت به این ورزش‌ها آن‌چنان بوده که این فعالیت‌ها مردانه تلقی شده‌اند: با این حال، در قرن بیستم تلاش زنان برای وارد شدن به عرصه‌های ورزشی مردانه بسیار چشمگیر بوده است. با تمام تلاش‌هایی که صورت گرفته، هنوز زنان در ورزش‌های خارج از سالن از مردان عقب‌تر هستند. از سوی دیگر، در میان ورزش‌ها، زنان بیشتر به ورزش‌های سبک تمایل دارند که البته این امر از نگرش مدیران ورزشی که معمولاً هم مرد هستند - نسبت به فعالیت‌های ورزشی زنان ناشی می‌شود.

دسته‌ای دیگر از تحقیقات درباره‌ی ورزش، به «بازار گرایان» معروف است که این‌ها بیشتر بر میزان در دسترس بودن ابزار و آلات و امکانات ورزشی تأکید دارند و کوشیده‌اند نشان دهند هرچه امکانات ورزشی بیشتر باشد، اثر ورزش می‌تواند مثبت‌تر باشد. اینان بر این باورند که کمبود وسایل و امکانات ورزشی جوانان را از پرداختن به ورزش باز می‌دارد و امکان رشد انحرافات اجتماعی در میان آن‌ها بیشتر می‌شود (کواکلی و دانلی، ۱۹۹۹).

۳. چارچوب نظری و روش‌شناسی

در تبیین پدیده‌های ورزشی چندین نظریه‌ی جامعه‌شناختی وجود دارد. کارکردنگری ورزش را به عنوان نوعی فرایند اجتماعی سازی در نظر می‌گیرد که مردم از راه آن می‌آموزند چگونه ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی را رعایت کنند و ورزش‌ها شرایطی را مهیا می‌کنند تا تنش‌ها کاهش یابند. ورزش باعث اتحاد و یگانگی مردم با یکدیگر می‌شود و در نتیجه کارائی نظام اجتماعی را بالا می‌برد. ورزش باعث ترقی اجتماعی می‌شود و جوانان می‌آموزند که برای رسیدن به ترقی باید سخت کوشید و میدان ورزشی یکی از آن عرصه‌هاست (هورن و دیگران، ۱۹۹۹).

نظریه‌ی تضاد، ورزش‌ها را به‌وسیله‌ی عوامل اقتصادی و نیازهای بازار و سرمایه‌رقم می‌زند. از نظر تضاد باوران، بازار و سرمایه‌داران، برای گسترش پدیده‌هایی در جامعه تلاش می‌کنند که نهایتاً باعث مصرف کالاهای تولید شده به وسیله‌ی سرمایه‌دار می‌گردند. به نظر آن‌ها ورزش‌ها در جامعه‌ی سرمایه‌داری، اشکال مخدوش شده‌ی تمرینات بدنی

هستند که توسط گروهی خاص کانالیزه می‌شوند. به نظر آن‌ها ورزشکاران نسبت به بدن خود «بیگانه» می‌گردند و بسیاری از آن‌ها صرفاً برای دستیابی به رکوردهای کاذب از مواد انرژی‌زا استفاده می‌کنند و این خود عامل از خودبیگانگی است (مورگان، ۱۹۹۴).

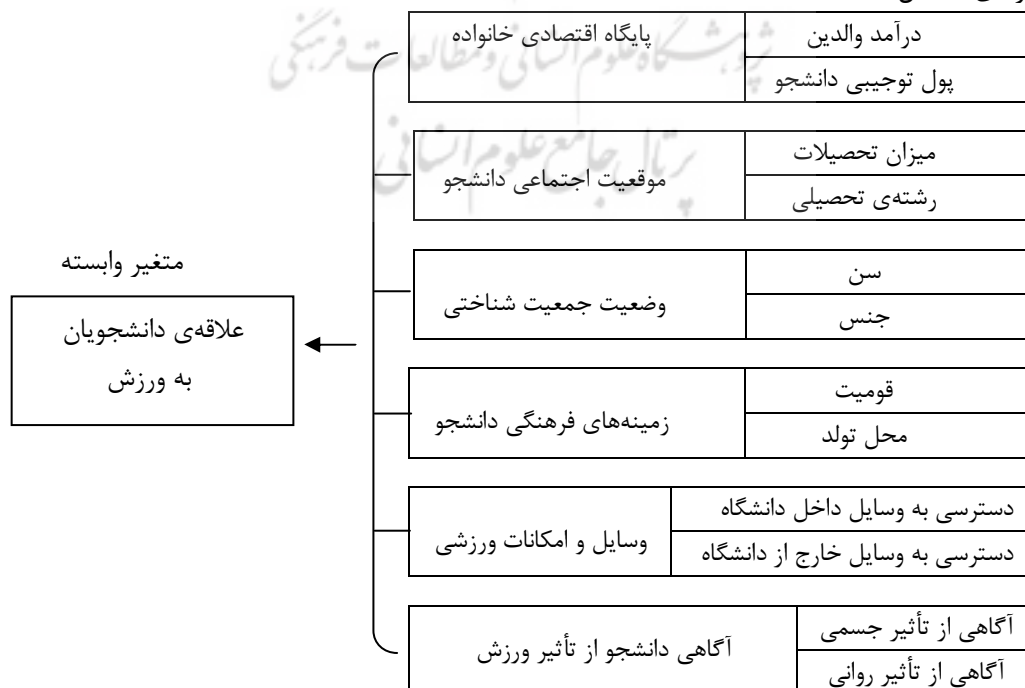
نظریه‌ی انتقادی، در مطالعه ورزش بر نکات زیر تأکید دارد: ورزش را باید در رابطه با شرایط خاص فرهنگی و تاریخی یک جامعه در نظر گرفت. تعریف و سازماندهی ورزش از زمانی به زمان دیگر و از گروهی به گروه دیگر متفاوت است. ورزش زمینه‌ای برای مبارزه و مقاومت گروه‌های مختلف اجتماعی است و در انحصار گروه ویژه‌ای نیست. مردم ورزش را آن‌چنان می‌سازند که بتوانند با زندگی روزمره کنار بیایند و در نتیجه، ورزش را باید در رابطه با شکل‌های متفاوت روابط اجتماعی در نظر گرفت. ضمن اینکه روند کلی توسعه‌ی جامعه را هم باید مد نظر داشت (سیچ، ۱۹۹۰).

فمنیست‌ها تبعیض و فرصت‌های نابرابر در رابطه با زنان را به‌عنوان اصلی‌ترین موضوع در نظریات خود به‌کار می‌برند. به نظر آن‌ها ماهیت تقاضا برای ورزش زنان و کار در زمینه‌ی ورزشی برای آن‌ها که از طرف مردان به وجود آمده، باید زیر سؤال برود. آن‌ها معتقدند که ورزش بر اساس تفاوت‌های جنسی تنظیم شده است. به نظر آن‌ها ورزش‌ها به وسیله‌ی مردان به گونه‌ای سازمان یافته که پسران را از دختران قوی‌تر بار می‌آورد. ورزش فعالیت‌هایی است که مردان به وسیله‌ی آن می‌خواهند برتری خود را نسبت به زنان به نمایش بگذارند. همین امر باعث می‌شود تا مردان به زنان فرجه ندهند تا به طور برابر در ورزش کردن و سازماندهی و مربیگری شرکت کنند (بریسون، ۱۹۹۴).

دیدگاه کنش متقابل گرایي ورزشی، تأکید بر این نکته دارد که رفتار ورزشی مرد بازتاب دسترسی مردم به منابع، شرایط و فرصت‌های ورزشی است. آن‌ها بر این باورند که رفتار ورزشی مردم مختلف تحت شرایط ویژه، مشابه است، اما این یگانگی همیشه نمی‌تواند وجود داشته باشد؛ زیرا تک تک انسان‌ها ذهن خود را دارند و می‌توانند واکنش‌های ورزشی متفاوتی را از خود بروز دهند و این همان معنی ظرفیت متفاوت ذهن افراد است (دانلی، ۲۰۰۲).

با توجه به نظریه‌های مطرح و نکات قوت هر یک و با استفاده از روش ترکیبی، الگوی نظری تحقیق حاضر که این مقاله بر اساس آن پی ریزی شده، بر پایه‌ی تأثیر پایگاه اقتصادی خانواده، موقعیت اجتماعی دانشجوی، زمینه‌های فرهنگی دانشجوی، وضعیت جمعیت شناختی، موقعیت اجتماعی خانواده، موقعیت اجتماعی دانشجوی، زمینه‌های فرهنگی دانشجوی، وضعیت جمعیت شناختی دانشجوی، آگاهی دانشجوی از تأثیر ورزش و وسایل و امکانات ورزشی و امکانات ورزشی بر علاقه‌ی دانشجویان به ورزش قرار دارد.

متغیرهای مستقل

بر اساس الگوی نظری تحقیق، ۱۲ فرضیه به شرح زیر قابل آزمون است:

۱. انتظار می‌رود میان درآمد والدین دانشجو و علاقه‌ی وی به ورزش رابطه‌ی مستقیمی وجود داشته باشد.
۲. احتمال می‌رود میان پول توجیبی دانشجو و گرایش به ورزش رابطه‌ی معنی‌داری وجود داشته باشد.
۳. به نظر می‌رسد میان میزان تحصیلات دانشجو و انجام عملیات ورزشی رابطه‌ی معکوسی وجود دارد.
۴. رشته‌ی تحصیلی دانشجویان می‌تواند با علاقه به ورزش رابطه داشته باشد.
۵. میان سن دانشجو و انجام فعالیت‌های ورزشی رابطه‌ی معکوسی وجود دارد.
۶. انتظار می‌رود جنس دانشجو در گرایش به ورزش موجب تفاوت باشد.
۷. احتمال دارد قومیت در علاقه‌ی دانشجو به ورزش تأثیر داشته باشد.
۸. احتمال دارد محل تولد دانشجو در انجام فعالیت‌های ورزشی اش تأثیر داشته باشد.
۹. انتظار می‌رود میان دسترسی به امکانات ورزشی در داخل دانشگاه و میزان فعالیت‌های ورزشی دانشجویان رابطه‌ی مستقیمی وجود داشته باشد.

۱۰. به نظر می‌رسد میان امکان دسترسی به وسایل ورزشی در خارج از دانشگاه و گرایش به ورزش از طرف دانشجو رابطه‌ی معنی‌داری وجود داشته باشد.

۱۱. آگاهی از تأثیر جسمی ورزش از سوی دانشجو با گرایش او به انجام ورزش، رابطه مستقیم و معنی‌داری دارد.
 ۱۲. آگاهی از تأثیر روانی ورزش با تمایل دانشجویان به فعالیت‌های ورزشی رابطه‌ی معنی‌داری دارد.
- در این تحقیق از روش «پیمایش» استفاده شده است. جامعه‌ی آماری همه‌ی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شیراز در سال تحصیلی ۱۳۸۲-۱۳۸۱ بوده اند که بر طبق آمار رسمی اداره‌ی کل خدمات آموزشی آن دانشگاه ۴۰۳۸ نفر بوده است. با توجه به حجم جامعه‌ی آماری و با استفاده از فرمول کوکران، نمونه ۵۳۶ نفری بر اساس سطح اطمینان بیش از ۹۵٪ به روش نمونه‌گیری، طبقه‌ای تصادفی انتخاب گردید. برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامه‌ای با سؤالات گویه‌ای و زمینه‌ای استفاده شد.
- تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم افزار کامپیوتری SPSS انجام شد و جهت آزمون فرضیه‌ها از تجزیه و تحلیل دو متغیره به روش‌های «ضریب همبستگی پیرسون» و «تحلیل واریانس یکطرفه» بهره گرفته شد. ضمناً روش «رگرسیون چند متغیره» رابطه‌ی میان متغیرهای مستقل و وابسته به طور همزمانی آزمون شده‌اند.

۴. یافته‌ها

فرضیه‌های مورد نظر با استفاده از آزمون تی، آزمون رگرسیون، رگرسیون دو متغیره و چند متغیره، سنجیده شدند و نتایج زیر به دست آمد. جدول شماره ۱ نتایج تحلیل رگرسیون را برای آزمون رابطه‌ی میان دو متغیر درآمد پدر و علاقمندی پاسخگو به ورزش نشان می‌دهد. یافته‌ها گویای آن است که دو متغیر رابطه‌ی معنی‌داری با یکدیگر ندارند. یعنی این که میزان درآمد پدر، تأثیری بر علاقمندی دانشجو به ورزش ندارد. مقدار F بسیار کوچک و R جدول بسیار کم است. در واقع پدیده‌ای مانند علاقمندی به ورزش همانند دیگر پدیده‌های اجتماعی پیچیده است و از عوامل متعدد و نامحدودی تأثیر می‌پذیرد.

جدول ۱: نتایج تحلیل رگرسیون برای آزمون رابطه‌ی میان دو متغیر درآمد پدر پاسخگو و میزان علاقمندی به ورزش

متغیر	R	R^2	اشتباه استاندارد	مقدار F	سطح معنی داری
میزان درآمد پدر	۰/۰۱۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۳۷	۰/۸۴۸

جدول شماره ۲ نتایج تحلیل رگرسیون جهت آزمون رابطه‌ی میان دو متغیر میزان درآمد مادر و علاقمندی دانشجو به ورزش را نشان می‌دهد. یافته‌های جدول، رابطه‌ی میان دو متغیر را تأیید نمی‌کنند. بدین معنی که افزایش یا کاهش درآمد مادر تأثیری بر علاقمندی دانشجو به ورزش ندارد. البته جهت رابطه منفی است ولی معنا دار نیست.

مقدار R برابر با ۰/۰۸۱ و مقدار F جدول نیز ۰/۵۹ می‌باشد.

جدول ۲: نتایج تحلیل رگرسیون برای آزمون رابطه‌ی میان دو متغیر درآمد مادر پاسخگو و میزان علاقمندی به ورزش

متغیر	R	R^2	اشتباه استاندارد	مقدار F	سطح معنی داری
میزان درآمد مادر	-۰/۰۸۱	۰/۰۰۷	۰/۰۰۰	۰/۵۹۳	۰/۴۴۳

جدول شماره ۳ نتایج تحلیل رگرسیون جهت آزمون رابطه‌ی میان دو متغیر میزان درآمد یا پول توجیبی دانشجویان و علاقمندی به ورزش را نشان می‌دهد. یافته‌های جدول نشان می‌دهند که دو متغیر ارتباط معنی داری با یکدیگر ندارند. به عبارت دیگر میزان درآمد و یا پول توجیبی دانشجویان با علاقمندی وی به ورزش ارتباطی ندارد. این امر نشانگر پیچیده بودن ماهیت علاقمندی پاسخگویان نسبت به ورزش است.

جدول ۳: نتایج تحلیل رگرسیون برای آزمون رابطه‌ی میان دو متغیر درآمد پاسخگو و میزان علاقمندی به ورزش

متغیر	R	R^2	اشتباه استاندارد	مقدار F	سطح معنی داری
میزان درآمد دانشجویان	۰/۰۵۹	۰/۰۰۴	۰/۰۰۰	۱/۲۹	۰/۲۵۵

جدول شماره ۴ نتایج تحلیل رگرسیون جهت آزمون رابطه‌ی میان دو متغیر مقطع تحصیلی و میزان انجام عملیات ورزشی را نشان می‌دهد. نتایج نشان می‌دهند که دو متغیر ارتباط معنی داری با یکدیگر ندارند. یعنی این که مقطع تحصیلی دانشجویان تأثیری بر میزان انجام عملیات ورزشی مختلف ندارند بلکه عوامل دیگری بر متغیر وابسته تأثیر گذارند.

جدول ۴: نتایج تحلیل رگرسیون برای آزمون رابطه‌ی میان مقطع تحصیلی و میزان انجام عملیات ورزشی

متغیر	R	R^2	اشتباه استاندارد	مقدار F	سطح معنی داری
مقطع تحصیلی	۰/۰۵	۰/۰۰۲	۰/۰۴۵	۱/۳۳	۰/۲۴۹

جدول شماره ۵ نتایج آزمون مقایسه‌ی میانگین میزان علاقمندی پاسخگویان را بر حسب رشته‌های تحصیلی نشان می‌دهد. میانگین‌ها از لحاظ آماری تفاوت معنی داری با یکدیگر ندارند. بدین معنی که میزان علاقمندی دانشجویان رشته‌های مختلف نسبت به ورزش تقریباً مشابه است. البته لازم به یادآوری است که میانگین میزان علاقمندی رشته‌ی مدیریت و اطلاع رسانی از دیگر رشته‌ها بیشتر است. آزمون LSD نیز این تفاوت را نشان می‌دهد. نتایج آزمون LSD نشان می‌دهد که میانگین میزان علاقمندی رشته‌ی مدیریت و اطلاع رسانی نسبت به ورزش تفاوت قابل ملاحظه‌ای با میزان علاقمندی دانشجویان پزشکی، پیراپزشکی و بهداشت دارد.

جدول ۵: نتایج آزمون تفاوت میانگین علاقمندی به ورزش بر حسب رشته تحصیلی

رشته‌ی تحصیلی	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	اشتباه استاندارد	مقدار F	سطح معنی داری
پزشکی	۹۴	۱۰/۳	۱/۸	۰/۱۸	۱/۲۴۸	۰/۲۷۴
پیراپزشکی	۸۶	۱۰/۲۹	۱/۸۵	۰/۲۰		
توانبخشی	۱۸	۱۰/۵۵	۱/۰۹	۰/۲۶		
داروسازی	۲۶	۱۰/۲۹	۱/۳۷	۰/۲۷		

		۰/۲۲	۱/۲۵	۱۰/۴۱	۳۲	دندانپزشکی
		۰/۳۴	۲/۱۶	۱۰/۱۹	۴۰	بهداشت
		۰/۱۲	۱/۵۴	۱۰/۴۷	۱۵۸	پرستاری، مامایی
		۰/۲۲	۱/۹۹	۱/۹۲	۸۲	مدیریت و اطلاع رسانی

جدول شماره ۶ نتایج تحلیل رگرسیون را برای آزمون رابطه‌ی میان دو متغیر سن پاسخگو و انجام عملیات ورزشی نشان می‌دهد. یافته‌ها نشان می‌دهند که بین دو متغیر یادشده تفاوت معنی داری وجود ندارد. یعنی افزایش یا کاهش سن افراد تأثیری در انجام فعالیت‌های ورزشی ندارد. در واقع این امر نشان می‌دهد که انجام فعالیت‌های ورزشی تحت تأثیر متغیرهای دیگری است.

جدول ۶: نتایج تحلیل رگرسیون برای آزمون رابطه‌ی میان سن پاسخگو و انجام فعالیت ورزشی

متغیر	R	R^2	اشتباه استاندارد	مقدار F	سطح معنی داری
سن پاسخگو	-۰/۰۵۲	۰/۰۰۳	۰/۰۱۸	۱/۴۴	۰/۲۲۹

جدول شماره ۷ نتایج آزمون مقایسه‌ی میانگین علاقمندی دانشجویان به ورزش را بر حسب جنسیت نشان می‌دهد. داده‌های جدول رابطه‌ی میان دو متغیر را تأیید می‌کند. میانگین نمره‌ی علاقمندی مردان ۱۰/۱۸ در حالی که میانگین نمره‌ی زنان ۱۰/۵۳ می‌باشد. این تفاوت از لحاظ آماری در سطح ۹۵ درصد معنی دار است. شاخص‌های انحراف معیار و اشتباه استاندارد هم نشان می‌دهند که در میان زنان در مورد علاقمندی به ورزش هماهنگی بیشتری وجود دارد. مقدار F برابر با ۴/۲ و سطح معنی داری ۰/۰۴۱ می‌باشد.

جدول ۷: نتایج آزمون مقایسه‌ی میانگین علاقمندی به ورزش بر حسب جنسیت

جنسیت	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	اشتباه استاندارد	مقدار F	سطح معنی داری
مرد	۱۴۴	۱۰/۱۸	۱/۷۴	۰/۱۴	۴/۲	۰/۰۴
زن	۳۹۲	۱۰/۵۳	۱/۷۰	۰/۰۸		

جدول شماره ۸ نتایج آزمون مقایسه‌ی میانگین‌های علاقمندی به ورزش را بر حسب قومیت نشان می‌دهد. نتایج آزمون تحلیل واریانس نشان می‌دهد که قومیت پاسخگویان ارتباطی با میزان علاقمندی آنان به ورزش ندارد. البته آزمون LSD نشان می‌دهد که اختلاف قابل ملاحظه‌ای میان میزان علاقمندی به ورزش در میان دو قوم فارس و ترک وجود دارد. میانگین علاقمندی دانشجویان فارس به ورزش ۱۰/۵۱ و دانشجویان ترک ۱/۷۶ می‌باشد. مقدار F بدست آمده ۲/۰۲ می‌باشد که بسیار ناچیز است.

جدول ۸: نتایج آزمون تفاوت میانگین علاقمندی به ورزش بر حسب قومیت

قومیت	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	اشتباه استاندارد	مقدار F	سطح معنی داری
فارس	۴۳۲	۱۰/۵۱	۱/۸۱	۰/۰۸۷	۲/۰۲	۰/۱۱
ترک	۳۰	۹/۷۶	۱/۳۲	۰/۲۴۱		
لر	۳۲	۱۰/۶۲	۱/۰۵	۰/۱۸۶		
سایر (کرد، عرب و ...)	۴۲	۱۰/۲۵	۱/۴۷	۰/۲۲۷		

جدول شماره ۹ نتایج آزمون تفاوت میانگین میزان انجام عملیات ورزشی را بر حسب محل تولد پاسخگویان نشان می‌دهد. یافته‌ها حکایت از معنی دار بودن تفاوت میان میانگین‌هاست. طبق داده‌های جدول یاد شده بیشترین میزان فعالیت‌های ورزشی به ترتیب به متولدین مرکز استان، روستا و شهر اختصاص دارد.

جدول ۹: نتایج آزمون تفاوت میانگین میزان انجام عملیات ورزشی بر حسب محل تولد

محل تولد	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	اشتباه استاندارد	مقدار F	سطح معنی داری
روستا	۶۲	۱/۶۷	۱/۵۲	۰/۱۹	۲/۹۶	۰/۰۵
شهر	۲۴۰	۱/۵۰	۱/۱۴	۰/۰۷۳		
مرکز استان	۲۳۴	۱/۷۶	۱/۱۸	۰/۰۷۷		

جدول شماره ۱۰ نتایج آزمون مقایسه‌ی میانگین علاقمندی به ورزش را بر حسب نظر پاسخگویان نسبت به بسندگی یا نابسندگی امکانات ورزشی دانشگاه نشان می‌دهد. یافته‌ها حاکی از این است که میان دو متغیر مذکور رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد.

در واقع آن‌هایی که معتقد بودند امکانات ورزشی دانشگاه کافی است علاقمندی بیشتری به ورزش نشان می‌دادند، در حالی که آن‌هایی که اظهار می‌کردند امکانات ورزشی دانشگاه کافی نیست علاقمندی کمتری به ورزش داشتند. می‌توان گفت آن‌هایی که به ورزش علاقه دارند آشنایی بیشتری با امکانات ورزشی دارند ولی افراد کم علاقه به ورزش بیشتر در پی انتقاد از وضع موجود هستند. مقدار F بدست آمده ۲/۴۹ است که نشان می‌دهد اختلاف میان دو میانگین در سطح ۹۵ درصد ($Sig = ۰/۰۱۳$) معنی‌دار است.

جدول ۱۰: نتایج آزمون مقایسه‌ی میانگین علاقمندی به ورزش بر حسب نظر پاسخگویان در مورد کفایت

امکانات ورزشی

کفایت امکانات ورزشی دانشگاه	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	اشتباه استاندارد	مقدار T	سطح معنی داری
بلی	۲۴۸	۱۰/۶۲	۱/۶	۰/۱۰۲	۲/۴۹	۰/۰۱۳
خیر	۲۸۸	۱۰/۲۵	۱/۸۵	۰/۱۱۳		

جدول شماره ۱۱ نتایج آزمون مقایسه‌ی میانگین علاقمندی پاسخگویان به ورزش را بر حسب دسترسی یا عدم دسترسی آنان به امکانات ورزشی خارج از دانشگاه نشان می‌دهد. یافته‌ها گویای اختلاف معنا دار میانگین دو گروه می‌باشد. یعنی اختلاف میزان علاقمندی آن‌هایی که اظهار کردند به امکانات خارج از دانشگاه دسترسی دارند با آن‌هایی که ندارند معنی‌دار است. این امر بیانگر این است که علاقمندان به ورزش به دنبال آن می‌روند و به عبارتی جوینده یابنده است. مقدار T بدست آمده ۲/۳۲ و سطح معنی‌داری ۰/۰۲۱ می‌باشد.

جدول ۱۱: نتایج آزمون مقایسه‌ی میانگین علاقمندی پاسخگویان بر حسب دسترسی آنان به امکانات خارج از

دانشگاه

دسترس‌ی به امکانات ورزشی خارج از دانشگاه	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	اشتباه استاندارد	مقدار T	سطح معنی داری
بلی	۱۱۸	۱۰/۷۴	۱/۵۲	۰/۱۴	۲/۳۳	۰/۰۲۱
خیر	۴۱۸	۱۰/۳۴	۱/۷۷	۰/۰۸۶		

جدول شماره ۱۲ نتایج تحلیل رگرسیون را برای آزمون رابطه‌ی میان دو متغیر آگاهی از تأثیر جسمی ورزش و

علاقمندی به ورزش نشان می‌دهد. یافته‌ها رابطه‌ی مثبت و معنی‌دار بین دو متغیر را تأیید می‌کنند. بدین معنی که هر چه آگاهی افراد از تأثیر جسمی ورزش بیشتر شود علاقمندی آنان به ورزش بیشتر می‌گردد. R^2 بدست آمده ۰/۱۲ است؛ یعنی این که متغیر مستقل ۱۲ درصد از تغییرات علاقمندی به ورزش را توضیح می‌دهد. مقدار F نیز ۷۲/۸۵ می‌باشد و سطح معنی داری (۰/۰۰۰) حکایت از تأیید رابطه با سطح اطمینان بسیار بالا دارد.

جدول ۱۲: نتایج تحلیل رگرسیون برای آزمون رابطه‌ی میان دو متغیر آگاهی از تأثیر جسمی ورزش و علاقمندی به ورزش

متغیر	R	R^2	اشتباه استاندارد	مقدار F	سطح معنی داری
آگاهی از تأثیر جسمی ورزش	۰/۳۴۶	۰/۱۲	۰/۱۳۲	۷۲/۸۵	۰/۰۰۰

جدول شماره ۱۳ تحلیل رگرسیون را برای آزمون رابطه‌ی میان دو متغیر آگاهی از تأثیر روانی ورزش و میزان علاقمندی به آن نشان می‌دهد. یافته‌ها رابطه‌ی میان دو متغیر را تأیید می‌کنند. جهت رابطه نیز مثبت می‌باشد. یعنی هرچه آگاهی از تأثیر روانی ورزش بیشتر باشد علاقمندی به ورزش بیشتر است. متغیر آگاهی ۱۷ درصد از تغییرات علاقمندی را توضیح می‌دهد. مقدار F بدست آمده ۱۰۹/۱۹ می‌باشد. در واقع این جدول و جدول قبل حکایت از تأثیر قابل ملاحظه آگاهی افراد در علاقمندی به ورزش دارد.

جدول ۱۳: نتایج تحلیل رگرسیون برای آزمون رابطه‌ی میان دو متغیر آگاهی از تأثیر روانی ورزش و علاقمندی به ورزش

متغیر	R	R^2	اشتباه استاندارد	مقدار F	سطح معنی داری
آگاهی از تأثیر روانی ورزش	۰/۴۱۲	۰/۱۷	۰/۱۲۶	۱۰۹/۱۹	۰/۰۰۰

جدول شماره ۱۴ نتایج تحلیل رگرسیون چند متغیره به روش مرحله به مرحله را برای متغیر وابسته‌ی «گرایش به ورزش» نشان می‌دهد. رگرسیون چند متغیره با روش مرحله به مرحله جهت آزمون الگوی تحقیق به کار می‌رود. در اینجا متغیرهای مستقلی که رابطه‌ی معنی‌داری با متغیر مستقل داشتند، بر روی متغیر وابسته، موردسنجش قرار گرفتند و از میان متغیرهای یادشده ۵ متغیر در ۵ مرحله توانستند وارد معادله شده و ۲۲ درصد از متغیر وابسته یعنی گرایش به ورزش را تبیین کنند. اولین متغیر وارد شده آگاهی از تأثیر روانی ورزش می‌باشد که تقریباً ۱۷٪ از متغیر وابسته را تبیین نموده است. جهت رابطه نیز مثبت است. یعنی آگاهی بیشتر از تأثیر روانی ورزش باعث افزایش گرایش فرد به ورزش می‌شود.

دومین متغیر که می‌توانست وارد معادله‌ی رگرسیون شود آگاهی از تأثیر جسمی ورزش بود که همراه با متغیر قبلی توانست ۱۹ درصد از متغیر وابسته را تبیین کند. مقدار افزوده شده به R^2 در این مرحله ۲٪ می‌باشد. جهت رابطه نیز مثبت است. سومین متغیر وارد شده در معادله رگرسیون، دسترسی به امکانات ورزشی خارج از دانشگاه می‌باشد. جهت مثبت رابطه نشان می‌دهد که هرچه دسترسی افراد به امکانات ورزشی خارج از دانشگاه بیشتر باشد گرایش به ورزش نیز بیشتر می‌شود. متغیر یادشده به همراه دو متغیر پیشین ۲۰ درصد از متغیر وابسته را تبیین می‌کند. مقدار افزوده شده به R^2 در این مرحله ۱٪ می‌باشد. متغیری که در مرحله‌ی چهارم وارد معادله گردید، جنسیت پاسخگو می‌باشد. از آن‌جا که متغیرهای اسمی برای رگرسیون مناسب نیستند به صورت «متغیر ساختگی» (dummy variable) درآمدند. بدین ترتیب که به زنان کد صفر و مردان کد یک اختصاص داده شد. در اینجا جهت رابطه‌ی منفی، نشان دهنده‌ی این است که زنان گرایش بیشتری به ورزش دارند. مقدار R^2 اضافه شده در این مرحله ۱٪ می‌باشد.

آخرین متغیر وارد شده به معادله‌ی رگرسیون متغیر بسندگی امکانات ورزشی از دیدگاه دانشجویان می‌باشد. این متغیر نیز به علت اسمی بودن به متغیر ساختگی تبدیل گردید. یافته‌ها نشان می‌دهد آن‌هایی که امکانات ورزشی

دانشگاه را کافی می دانستند گرایش بیشتری به ورزش داشتند. مقدار R^2 اضافه شده در این مرحله $0/008$ می باشد. به طور کلی متغیرهای وارد شده توانستند ۲۲ درصد از متغیر وابسته را تبیین کنند. مقدار R نیز تقریباً $0/47$ می باشد.

جدول ۱۴: نتایج رگرسیون چند متغیره به روش مرحله به مرحله برای متغیر وابسته گرایش به ورزش

متغیر وارد شده	R	R^2	مقدار افزوده شده به R^2	ضریب b	ضریب beta	اشتباه استاندارد	سطح معنی داری
۱ آگاهی از تأثیر روانی ورزش	۰/۴۱	۰/۱۶۸	-	۰/۹۰۱	۰/۲۸۹	۰/۱۵۱	۰/۰۰۰
۲ آگاهی از تأثیر جسمی ورزش	۰/۴۳۸	۰/۱۹۱	۰/۰۲۳	۰/۶۷	۰/۲۰۹	۰/۱۵۵	۰/۰۰۰
۳ دسترسی به امکانات ورزشی خارج از دانشگاه	۰/۴۵۱	۰/۲۰۳	۰/۰۱۲	۰/۴۴۷	۰/۱۰۱	۰/۱۷۹	۰/۰۰۰
۴ جنس پاسخگو	۰/۴۶۱	۰/۲۱۲	۰/۰۰۹	-۰/۳۶۰	۰/۰۹۳	۰/۱۵۴	۰/۰۰۰
۵ بسندگی امکانات ورزشی دانشگاه	۰/۴۶۹	۰/۲۲۰	۰/۰۰۸	۰/۳۱۱	۰/۰۹۰	۰/۱۴۰	۰/۰۰۰
$R^2 = 0/22$ $R = 0/469$ $F = 27/76$ $a = 2/88$ $Sig F = 0/000$							

۵. نتیجه گیری

این پژوهش با هدف بررسی عوامل مؤثر بر علاقه دانشجویان به ورزش، در میان دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شیراز انجام گردید. در ابتدا پس از مطالعه مقدماتی، پیشینه تحقیقات در حوزه مورد نظر بررسی شدند. برای طراحی الگوی تحقیق از نظریات جامعه شناختی مختلفی استفاده به عمل آمد. همچنین در اینجا از روش پیمایشی و تکنیک پرسشنامه برای جمع آوری داده‌ها بهره گرفته شد. جامعه آماری، تمام دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شیراز در سال ۸۱-۸۲ را در بر می گرفت. با توجه به تنوع رشته‌ها و ناهمگنی جامعه آماری، از روش نمونه گیری طبقه‌ای تصادفی ساده استفاده شده است. حجم نمونه نیز $n = 536$ برآورد گردید. به طور کلی، خلاصه‌ای از یافته‌ها را می توان به شرح زیر ارایه نمود:

۱. متغیر جنسیت رابطه‌ی معناداری با علاقمندی به ورزش دارد. در واقع طبق یافته‌ها، زنان بیشتر از مردان به ورزش علاقه نشان می‌دهند. شاید دلیل علاقه دانشجویان دختر به ورزش، از یک سو، ناشی از پی بردن به اهمیت ورزش در نزد دختران و از سوی دیگر، محدود بودن گستره گذران اوقات فراغت آنان نسبت به دانشجویان پسر می باشد. در هر حال، به منظور دستیابی به دلایل گرایش بیشتر دختران دانشجو به ورزش، نیاز به تحقیقی جداگانه می باشد.

۲. محل تولد رابطه‌ای معنی دار با انجام عملیات ورزشی دارد. متولدین مراکز استان‌ها نسبت به متولدین روستاها و شهرهای دیگر، فعالیت‌های ورزشی بیشتری داشتند. با توجه به امکانات ورزشی متنوع و تعدد مراکز ورزشی در مراکز استان‌ها، گرایش بیشتر دانشجویان، متولد در این شهرها، به فعالیت‌های ورزشی معقول به نظر می‌رسد.

۳. پاسخگوانی که علاقه‌ی بیشتری به ورزش داشتند، امکانات ورزشی دانشگاه را کافی می‌دانستند، ولی دانشجویانی که علاقمندی کمتری به ورزش داشتند برعکس فکر می‌کردند.

۴. دسترسی بیشتر افراد به امکانات ورزشی خارج از دانشگاه باعث افزایش علاقمندی به ورزش می‌شود.

۵. آگاهی نسبت به تأثیر جسمی و تأثیر روانی ورزش، رابطه‌ای مثبت و معنی دار با علاقمندی به ورزش نشان داد. یعنی افرادی که نسبت به تأثیر جسمی و روانی ورزش آگاهی بیشتری داشتند، علاقمندی بیشتری نیز به ورزش نشان می‌دادند. بدیهی است که شناخت از تأثیر مثبت ورزش می تواند بر علاقمندی بیشتر دانشجویان به فعالیت‌های ورزشی مؤثر باشد.

۶. به طور کلی، با استفاده از رگرسیون چند متغیره، به شیوه‌ی مرحله به مرحله، مشخص شد که ۵ متغیر بیشترین تأثیر را بر علاقمندی دانشجویان به ورزش دارند. این پنج متغیر که در ۵ مرحله وارد معادله شدند عبارتند از:

۱. آگاهی از تأثیر روانی ورزش، ۲. آگاهی از تأثیر جسمانی ورزش، ۳. دسترسی به امکانات ورزشی خارج از دانشگاه، ۴. جنس پاسخگو، ۵. بسندگی یا عدم بسندگی امکانات ورزشی از دیدگاه دانشجویان. در مجموع، ۵ متغیر یاد شده توانستند ۲۲٪ از متغیر وابسته را تبیین نمایند. میزان همبستگی نیز $R = 0/469$ بدست آمد.

منابع

- Allison, L. (ed.), (1993). **The Changing Politics of Sport**. Manchester: Manchester University Press.
- Bryson, L. (1994) *Sport and the Maintenance of Masculine Hegemony*, in Birrell, S. and Cole, C. L. (Eds.), **Women, Sport and Culture**, Champaign, IL: Human Kinetics, 47-64.
- Coakly, J. (1998). **Sport in Society: Issue Controversies**, New York: McGraw – Hill.
- Coakly, J. and Donnelly, P. (1999). **Inside Sport**, London: Routledge.
- Donnelly, P. (2002). *Interpretive Approaches to the Study of Sports*, in Coakly, J. and Dunning, E. (Eds.), **Hand Book of Sport and Society**, London: Sage Publications.
- Foley, D. (1990). **Learning Capitalist Culture**, Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Hall, M. A. (1996), **Feminism and Sporting Bodies, Essays on Theory and Practice**, Champaign, IL: Human Kinetics.
- Horne, J., Tomlinson, A. and Whannel, G. (1999). **Understanding Sport: An Introduction to the Sociological and Cultural Analysis of Sport**, New York: Spon Press.
- Morgan, W. J. (1994). **Leftist Theories of Sport: A Critique and Reconstruction**, Urbana, IL: University of Illinois Press.
- Sage, G. H. (1990). **Power and Ideology in American Sport: A Critical Perspective**, Champaign, IL: Human Kinetics.